

SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul hotărârii Parlamentului
cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024)

Nr.	Participantul la avizare	Conținutul obiecției/ propunerii (recomandării)	Argumentarea autorului proiectului
1.	Ministerul Afacerilor Externe Aviz nr. DI/3/041-7009 din 03 iulie 2024	<p>Cu referire la Capitolul I, Secțiunea 4, punctul 20 din proiectul Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (în continuare – Strategie) se propune înlocuirea cuvintelor „<i>adoptarea deciziei de inițiere a negocierilor pentru aderare</i>” cu cuvintele „<i>lansarea negocierilor pentru aderare</i>”, având în vedere că lansarea negocierilor a avut loc pe data de 25 iunie 2024.</p> <p>De asemenea, referitor la Capitolul III, punctul 45 din proiectul Strategiei se propune:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. folosirea denumirii oficiale a aranjamentului – „<i>Parteneriat RM - UE de securitate și apărare</i>”; 2. înlocuirea textului „<i>În contextul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul inițiativelor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF), Agenția Europeană de Apărare (EDA) etc.), precum și stabilirea oportunităților noi de extindere (e.g. Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO) etc.)</i>” cu textul „<i>În contextul proceselor integraționiste, vor fi valorificate și dezvoltate programele și proiectele de asistență în domeniul securității și apărării oferite prin intermediul inițiativelor și structurilor UE (Facilitatea Europeană pentru Pace (EPF), Cooperarea Structurată Permanentă (PESCO), Agenția Europeană de Apărare (EDA) etc.)</i>”, având în vedere că proiectele PESCO deja sunt deschise pentru participarea Republicii Moldova și nu presupun oportunități noi, este relevant să fie menționate alături de EPF și EDA. 	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
2.	Ministerul Culturii Aviz nr.05-09/2092 din 01.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.

3.	Ministerul Sănătății Aviz nr.02/2614 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
4.	Serviciul de Protecție și Pază de Stat Aviz nr.2/1250 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
5.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale Aviz nr. 06/3477 din 02.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
6.	Ministerul Educației și Cercetării Aviz nr.06/2-09/4243 din 03.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
7.	Cancelaria de Stat Aviz nr.21/1-69-7390 din 04.07.2024	În temeiul prevederilor pct. 190 din Hotărârea Guvernului nr. 610/2018 pentru aprobarea Regulamentului Guvernului, Cancelaria de Stat a examinat proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), transmis spre avizare și în conformitate cu competențele funcționale, comunicăm următoarea observație. Reiterăm considerarea obiecției expuse la punctul 12 din Raportul de evaluare a calității și conformității a proiectului Strategiei naționale de apărare 2024-2034 (obiecție consemnată suplimentar la pct. 2 în scrisoarea nr. 21/1-78-6877 din 20.06.2024 remisă Ministerului Apărării), în sensul completării acesteia cu un capitol separat privind indicatorii de monitorizare și evaluare, conform cerințelor sbpct. 6) din pct. 8 al Regulamentului cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020. Determinarea indicatorilor de monitorizare și evaluare reprezintă un instrument esențial în măsurarea eficienței activităților desfășurate, justificarea resurselor alocate, creșterea nivelului de responsabilitate și transparență, și asigurarea că obiectivele stabilite sunt atinse în mod	Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.

		corespunzător. Reieșind din cele expuse, proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare 2024-2034 urmează a fi promovat prin prisma celor enunțate.	
8.	Ministerul Justiției Aviz nr.04/1-6352 din 05.07.2024	Interesul național de securitate este starea dezirabilă de existență a unei națiuni, a unei comunități organice și incluzive, care vizează apărarea și promovarea valorilor naționale fundamentale, asigurarea prosperității, garantarea respectării drepturilor și libertăților democratice, a protecției și securității membrilor ei. Aceasta constituie baza pentru dezvoltarea obiectivelor naționale interne și externe care garantează existența și identitatea statului. Strategia Națională de Apărare pentru anii 2024-2034 (în continuare SNA) derivă din Strategia Securității Naționale a Republicii Moldova adoptată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023 – document umbrelă, la baza căroră stau nemijlocit prevederile constituționale, interesele și valorile naționale. Aceste două documente de politici determinată politica de apărare a statului, care descriu succesiunea pașilor necesari de urmat în procesul de planificare a apărării. În acest sens, SNA este un instrument cu caracter strategic-aplicativ, care trasează orientări, în funcție de care instituțiile din sistemul național de securitate vor acționa în perioada următoare, care vizează un interval bine definit, respectiv 2024-2034. SNA încorporează și o doză necesară de flexibilitate (prin evaluarea intermediară, planificată pentru 1 aprilie 2031) pentru a-i permite să-și mențină gradul de adecvare până la finele intervalului de referință, fără însă a se îndepărta de la obiectivele sale general valabile. Potrivit notei informative, SNA este un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani) în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului, stabilite conform Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern. La fel, Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice stabilește structura care urmează a fi respectată în procesul de elaborare a documentului. La fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea	S-a luat act.

	<p>documentelor de politici publice se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative, în conformitate cu Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative.</p> <p>Astfel, la forma actuală a proiectului hotărârii, sub aspectul redactării și al respectării normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, acesta este susceptibil de îmbunătățiri.</p> <p>La proiectul hotărârii Guvernului:</p> <p>Clauza de adoptare a proiectului de act normativ se recomandă a fi completat cu art. 24 alin. 2) lit. a) și art. 25 alin. (2) lit. b) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională. Referința la actul normativ se vor expune ținând cont de prevederile art. 42 alin. (5) și art. 55 alin. (5) din <i>Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative</i>, astfel încât la indicarea datei de adoptare a actului normativ se indică numărul de ordine, ca element de identificare, la care se adaugă anul în care a fost adoptat, aprobat sau emis acesta, fiind despărțite de o bară „/”, conform următorului exemplu: „Legea nr. 345/2003” (obiecție valabilă inclusiv pentru proiectul hotărârii Parlamentului).</p> <p>Totodată, în conformitate cu art. 62 din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, modificarea actului normativ constă în schimbarea oficială a textului actului, inclusiv a dispozițiilor finale sau tranzitorii, realizată prin modificări, excluderi sau completări ale unor părți din text. Prin urmare, nu este necesară referința la completare deoarece, modificările includ și completări (obiecție valabilă inclusiv pentru proiectul hotărârii Parlamentului).</p> <p>La Art. 4 din <i>proiectul hotărârii Parlamentului</i>, la stabilirea datei intrării în vigoare a actului normativ urmează a se ține cont că, în conformitate cu art. 76 din Constituție, legea se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova și intră în vigoare la data publicării sau la data prevăzută în textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistența acesteia. Potrivit art. 56 alin. (1) al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, actele normative intră în vigoare peste o lună de la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova sau la data indicată în textul actului normativ, care nu poate fi anterioară datei publicării. Astfel, intrarea în vigoare a legii este subordonată publicării sale.</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
--	---	--

		<p>La proiectul Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024- 2034 (în continuare –Strategie): Se va completa cu parafa de aprobare a Strategiei după cum urmează: „Aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. ___/2024”.</p> <p>Din anexă se va exclude Cuprinsul, deoarece nu constituie element structural în conformitate cu art. 41 alin. (1) din Legea nr. 100/2017.</p> <p>Adițional, se va exclude lista abrevierilor, or, în conformitate cu art. 54 alin. (1) lit. i) din Legea nr. 100/2017, exprimarea prin abrevieri (prescurtări) a unor denumiri sau termeni se poate face numai după explicarea acestora în text, la prima folosire.</p> <p>Notele de subsol nu reprezintă elemente de structură ale actului normativ, fapt pentru care urmează a fi excluse, iar textul acestora se va integra în puncte separate.</p> <p>La pct. 9, cu referire la cuvintele „elemente proxy” subliniem faptul că, potrivit art. 54 alin. (1) lit. e) din Legea nr. 100/2017, se interzice folosirea neologismelor dacă există sinonime de largă răspândire. În cazul în care se impune folosirea unor termeni și expresii din alte limbi, se indică, după caz, corespondentul acestora în limba română.</p> <p>La pct. 12, sbp. 4), menționarea „dezvoltării rapide și necontrolate a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică” se va reformula or, dezvoltarea noilor tehnologii reprezintă un indice de dezvoltare a țării, riscul existând doar în cazul în care tehnologiile sunt utilizare în scopuri negative. Totodată, progresul rapid în dezvoltarea și utilizarea tehnologiilor transformative reprezintă o tendință-cheie relevantă pentru securitatea națională (pct. 12 din Hotărârea Guvernului nr. 391/2023 privind aprobarea Strategiei securității naționale a Republicii Moldova).</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Cuvintele „elemente proxy” au fost substituite cu cuvintele „interpușii locali”.</p> <p>Se acceptă. Pct. 12, sbp. 4), menționarea „dezvoltării rapide și necontrolate a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică” a fost reformulată în următoarea redacție: „dezvoltarea necontrolată, rapidă și dăunătoare a noilor tehnologii în calitate de risc la securitatea informațională și cibernetică”</p>
--	--	--	---

	<p>La expunerea obiectivelor specifice atragem atenția că, acestea trebuie să fie SMART, astfel încât ulterior să poată fi evaluată eficiența implementării politicii.</p> <p>Cu referire la definirea termenului „capabilitate”, menționăm că includerea definițiilor în actul normativ trebuie să se facă doar în cazul și în limita necesară pentru reglementarea cercului subiecților, drepturilor și obligațiilor acestora și a modului de exercitare a drepturilor și obligațiilor. Pentru atingerea acestui scop se impune imperios ca noțiunile să fie definite doar în cazul în care la momentul adoptării actului se constată că un termen este pasibil de a fi interpretat în mai multe sensuri și autorul actului normativ la etapa adoptării decide că nu trebuie să lase determinarea sensului exact al termenului în sarcina celor care vor interpreta și aplica actul normativ. Astfel, potrivit dicționarului explicativ al limbii române, termenul „capabilitate” are doar un singur sens – însușirea de a fi capabil. A priori reținem că norma de drept trebuie să fie formulată astfel încât aceasta să fie aplicabilă nu doar relațiilor sociale existente la momentul adoptării actului normativ, dar și relațiilor sociale viitoare. În acest context, la pct. 27 sbp. 1), definirea termenului „capabilitate” urmează a fi revizuită.</p>	<p>Se acceptă parțial. Nu au fost aduse argumente plauzibile de ce obiectivele specifice nu sunt SMART. De menționat că, realizarea unor obiective specifice vor fi în conformitate cu procesul de planificare a apărării, iar rezultatele acestora cad sub incidența Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat și sunt raportate conform altor rigori conducerii sistemului național de apărare. Totodată, conform propunerilor Cancelariei de Stat la proiectul înaintat va fi completat un capitol separat privind indicatorii de monitorizare și evaluare. La fel în Capitolul VI, Etape și mecanisme de implementare, pct.72 este descris procesul și modalitatea de implementarea a Strategiei, care se va asigura prin mecanismul de implementare a Strategiei - foia de parcurs.</p> <p>Se acceptă parțial. Dat fiind faptul că termenul de „capabilitate” se referă la capabilități militare, acest termen are o altă conotație decât cea citată din dicționarul explicativ al limbii române. În orice armată îndeplinirea misiunilor încredințate de factorii de decizie prin strategii, doctrine, se poate realiza numai dacă se asigură capabilitățile și resursele necesare. Acest termen definește ceea ce se înțelege printr-o capabilitate integrată și întrunită prin contribuția adusă de elemente de: doctrina, organizare, pregătire, înzestrare, formare liderilor militari, personal, infrastructură și interoperabilitatea (DOTLMPFI – <i>Doctrine, Organization, Training, Material, Leadership, Personnel, Facilities and Interoperability</i>). Termenul dat este aplicat în procesul de planificare a apărării și este menit să</p>
--	--	--

			<p>asigure un nivel sporit de interoperabilitate cu partenerii de dezvoltare în domeniul apărării și adaptarea sistemului național de apărare la standarde moderne. Modul de realizare a capacităților se precizează în Strategia Militară. Totodată, această definiție a fost aprobată în Strategia națională de apărare pentru anii 2018-2022 și la moment, schimbări de abordare și înțelegere a acestui termen nu au fost semnalate nici la nivelul Forțelor Armate a Republicii Moldova și nici la nivelul partenerilor.</p> <p>În sensul celor relatate, în vederea asigurării preciziei și clarității în exprimare termenul va fi reformulat în următoarea redacție: <i>„capabilitate – produsul unor măsuri și acțiuni, care cuprinde elemente de doctrină, organizare, comandă, pregătire și instruire, dotare, infrastructură, personal și interoperabilitate, necesare pentru îndeplinirea unui obiectiv și obținerea efectului dorit”</i>.</p>
		<p>La pct. 31, din sintagma „legislația în vigoare”, cuvintele „în vigoare” se vor exclude ca fiind inutile. Regula generală este că referințele la actele normative reprezintă referințe la legislația în vigoare și doar pentru excepțiile de la regulă se va specifica dacă este vorba despre legislația aplicabilă la un anumit moment.</p> <p>Totodată, cuvintele „autoritățile publice de toate nivelurile” urmează a fi substituite cu autoritățile publice concrete, în caz contrar acțiunea indicată riscă să rămână doar la nivel de intenție (observație valabilă în toate cazurile similare).</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Nu se acceptă. Cuvintele „autoritățile publice de toate nivelurile” sunt identificate doar o singură dată, la pct.31 „Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare” unde este clar menționat că vor acționa conform competențelor stabilite de legislație. Totodată, responsabilitățile autoritățile publice pe acțiuni concrete vor fi reflectate în mecanismul de implementare (foia de parcurs).</p>

		<p>La pct. 46 se va reține că, în textele oficiale se vor utiliza doar denumirile oficiale a statelor, entităților și autorităților teritoriale (observație valabilă în toate cazurile similare).</p> <p>Referitor la pct. 71 care stabilește că Guvernul va elabora și pune în aplicare mecanismul de implementare a Strategiei, este necesar de a asigura o claritate expresă prin care document operațional va fi pus în aplicare documentul de politici. Aceiași afirmație este valabilă și în raport cu pct.12.</p>	<p>Se acceptă. Pct.46 a fost ajustat conform denumirilor oficiale, după cum urmează: „În acest sens, vor fi intensificate și aprofundate parteneriatele în domeniul securității și apărării cu Statele Unite ale Americii, Republica Franceză, Republica Federală Germania, Regatul Unit, Republica Italiană, Republica Turcia, Republica Polonă, Republica Cehă, Republica Lituania, Republica Letonia, Republica Estonia, Regatul Țărilor de Jos, Regatul Suediei, Regatul Spaniei, Regatul Norvegiei, Regatul Danemarcei, etc.”.</p> <p>Se acceptă. Pct. 71 va avea următorul cuprins: „71. În acest sens, Guvernul va elabora și pune în aplicare mecanismul de implementare a Strategiei prin intermediul foii de parcurs la nivel național, realizate de autoritățile responsabile în domeniu, care va fi actualizat, la necesitate, o dată la trei ani. Acestuia i se subscriu și alte eforturi departamentale pe dimensiunea apărării, exprimate prin inițiative, programe, planuri și proiecte de dezvoltare, profesionalizare, instruire, care vor fi sincronizate și adaptate conform rigorilor subsecvente procesului de reformă.” Respectiv, pct. 12 va avea următorul cuprins: „12. Mecanismul de implementare sectorial va fi asigurat prin intermediul foilor de parcurs, programelor, planurilor de acțiuni etc. realizate de autoritățile responsabile în domeniu”.</p>
--	--	--	---

9.	Ministerul Mediului Aviz nr. 02-07/1904 din 05.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
10.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării Aviz nr. 03-2115 din 05.07.2024	<p>La punctul 2 din proiectul Hotărârii Parlamentului prin care se pune în sarcina Guvernului de a stabili „mecanismul de implementare a Strategiei Naționale de Apărare”, considerăm oportun indicarea unui termen pentru realizarea sarcinii respective, fapt care va contribui la implementarea eficientă a prevederilor proiectului în ansamblu.</p> <p>La proiectul Strategiei: La punctul 31, alineatul (1) va avea următorul cuprins „<i>Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OS 2, 3, 4, 5, 6) și are scopul de consolidare a capacității de mobilizare economică în contextul asigurării unei apărări naționale eficiente și robuste. Aceste măsuri vor sprijini eforturile de pregătire și răspuns la crize, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung.</i>”.</p>	<p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă parțial. Punctul 31, alineatul (1) va avea următorul cuprins: „Asigurarea funcționării mecanismului de mobilizare și evidență a resurselor de apărare (contribuie direct sau tangențial la implementarea următoarelor OS 1-6, 15) are scopul de a consolida capacitățile de mobilizare economică în contextul asigurării unei apărări naționale eficiente și robuste. Vom revigora mecanismul de mobilizare și pregătire de mobilizare, în conformitate cu legislația. Aceste măsuri vor sprijini eforturile de pregătire și răspuns la crize, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung, și se vor concentra, în primul rând, pe elaborarea Planului de mobilizare a economiei naționale, dezvoltarea și punerea în aplicare a Registrului de stat al resurselor de apărare și asigurarea alocărilor de resurse suficiente pentru Agenția Rezerve Materiale.”</p>

		<p>La punctul 31, la alineatul (2) cu referire la „<i>Planul de mobilizare a economiei naționale</i>”, considerăm necesar de a specifica care va instituția responsabilă de elaborarea/implementarea acestuia.</p> <p>La punctul 31, la alineatul (3) „<i>Totodată, crearea și funcționarea bazei de date a resurselor de apărare va fi realizată prin acordarea accesului necesar la alte sisteme informaționale automatizate ale autorităților publice. Acest pas va asigura colectarea, stocarea, actualizarea și analiza datelor asociate resurselor destinate mobilizării și de apărare.</i>” – de specificat instituția responsabilă.</p> <p>La punctul 31, la alineatul (4) la textul „<i>O atenție aparte va fi acordată pregătirii și menținerii capacității de mobilizare, care va continua să se realizeze prin instruirea populației, instituțiilor și rezerviștilor, prin pregătirea teritoriului pentru apărare, precum și prin asigurarea încadrării la nivelul calitativ și cantitativ al necesarului planificat</i>” – de specificat instituția responsabilă.</p> <p>La punctele 69 și 70 unde sunt specificate etapele de implementare a Strategiei: prima etapă (2024-2030) și etapa a doua (2031-2034), considerăm judicios de a fi specificat la care din aceste două etape se regăsește elaborarea Planului de mobilizare a economiei naționale, reieșind din necesitatea unei planificări și alocări eficiente a resurselor financiare pentru implementarea acestuia.</p>	<p>Se acceptă parțial. Cadrul legal deja prevede responsabilitii de elaborarea/implementarea Planului de mobilizare a economiei naționale, în speță, art.5, alin (2) și art. 6, alin (1) al Legii nr. 1192/2002 privind pregătirea de mobilizare și mobilizarea. Totodată, în mecanismul de implementare va fi stabilită o acțiune directă pentru realizarea acestui plan, cu instituții de bază și în suport realizării acestuia.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind instituțiile va fi oglindită în mecanismul de implementare, foaia de parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind instituțiile va fi oglindită în mecanismul de implementare, foaia de parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare.</p> <p>Se acceptă parțial. Informația detaliată privind acțiunile va fi oglindită în mecanismul de implementare - <i>Foaia de Parcurs pentru implementarea Strategiei naționale de apărare</i>. Concomitent, conform celor promovate în procesul de elaborare a Strategiei Naționale, și ulterior reflecte la pct. 31, alin. (1), și în nouă redacție, elaborarea Planului de mobilizare a economiei va avea întâietate față de alte acțiuni pentru revigorarea procesului de mobilizare. Totodată, luând în considerație importanța și rolul planului de mobilizare a economiei naționale, va fi luat în considerație ca Planul să fie elaborat în prima etapă 2024-2030.</p>
--	--	--	---

11.	Ministerul Afacerilor Interne Aviz nr.14/2835 din 05.07.2024	<p>Urmare a examinării proiectului hotărârii de Guvern cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), Ministerul Afacerilor Interne, în limitele competențelor funcționale, comunică despre susținerea promovării proiectului în cauză, cu luarea în considerare a următoarelor propuneri. Potrivit art. 36⁵ alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Guvernul prezintă Președintelui Republicii Moldova strategia națională de apărare pentru a fi înaintată spre aprobare Parlamentului, în termen de până la 6 luni de la aprobarea strategiei securității naționale. Astfel, constatăm faptul că aplicarea în timp a strategiei naționale de apărare nu poate depăși 6 luni de la expirarea termenului de aplicare a strategiei securității naționale. Subsecvent, menționăm că pct. 30 din Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023, prevede expres că respectiva strategie se adoptă pentru o perioadă de 6 ani. Drept urmare, atragem atenția că termenul de aplicare a strategiei naționale de apărare, prevăzut în proiect și care constituie perioada anilor 2024-2034, contravine dispozițiilor statuate la art. 365 alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională și pct. 30 din Strategia securității naționale a Republicii Moldova, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 391/2023.</p>	<p>Nu se acceptă.</p> <p>Indiscutabilă condiționalitatea inițierii proiectului Strategiei Naționale de Apărare în termen de 6 luni de la aprobarea Strategiei Securității Naționale are drept scop sincronizarea ajustării documentelor în baza cărora se realizează planificarea apărării, ambele strategii fiind propuse a fi elaborate pentru un orizont de acoperite pe termen mediu. Aceste prevederi ale legii, în momentul adoptării în 2016, se încadrau perfect în cadrul normativ și conjunctura de securitate. Ambele variabile au suferit schimbări, mediu de securitate s-a înrăutățit considerabil, iar conform HG 386/2020 strategiile trebuie să fie elaborate pe termen lung vor fi de 6-10 ani. Perioada de valabilitate a Strategiei Naționale de Apărare este strâns legată de procesul de planificare a apărării, care necesită a fi asigurat pe baza unei planificări pe termen lung (aspecte necesare pentru asigurarea achizițiilor multianuale, procesului de pregătire a forțelor, etc.)</p> <p>În același timp, aceeași lege în art.36⁴ alin. 3 prevede că, în perioada de valabilitate a strategiei securității naționale, această poate fi revizuită sau elaborată una nouă.</p> <p>Mai mult ca atât, Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, este în proces de modificare și se va revizui anume aspectul consecutivității elaborării documentelor și din perspectiva termenului de elaborare, perioadei valabilitate și altor aspecte care între timp, urmare modificării altor acte normative conexe, creează discrepante și neconcordanțe.</p>
-----	--	--	--

		Potrivit art. 27, alin. (2) lit. al , art. 365 alin. (3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Strategia națională de apărare se aprobă de către Parlament și nicidecum de către Guvern, astfel cum prevede proiectul supus avizării. În context, atragem atenția că, atât denumirea proiectului hotărârii de Guvern, cât și clauza de adoptare a acestuia necesită modificări, întrucât contravin dispozițiilor statuate în legea prenotată.	Se acceptă parțial. În temeiul art.24 alin.(2) al Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative, la fundamentarea, elaborarea, avizarea, consultarea și aprobarea documentelor de politici <i>se aplică regulile și cerințele înaintate față de actele normative.</i> În acest sens, proiectul a fost redenumit: ”proiectul de hotărâre a Parlamentului cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034”, deși procedural urmează a fi aprobat în ședința Guvernului, cu ulterioara promovare de către Președintele Republicii Moldova în Parlament.
12.	Aparatul Președintelui Republicii Moldova Aviz nr.2/2-05-854 din 05.06.2024	Cu referire la pct.51 din proiectul Strategiei naționale de apărare, recomandăm păstrarea ponderii procentuale din produsul intern brut pentru bugetul apărării naționale, exprimată pe ani, fără a menționa suma în lei moldovenești. De menționat că, în contextul elaborării Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, aprobate prin HG nr. 391/2023, s-a evitat menționarea resurselor financiare exprimate în lei moldovenești, deoarece produsul intern brut poate varia în funcție de anul de referință iar calculele financiare pe o perioadă de cinci ani pot fi realizate doar aproximativ. Suplimentar, s-a considerat că menționarea expresă a sumelor exprimate în bani, ar putea constitui, eventual, o limitare financiară în procesul de planificare bugetară.	Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.
13.	Ministerul Energiei Aviz nr.10-1832 din 08.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.
14.	Serviciul de Informații și Securitate Aviz nr. E/7152 din 09.07.2024	Lipsa obiecțiilor și propunerilor	S-a luat act.

<p>15.</p>	<p>Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale Aviz nr.04-3629 din 08.07.2024</p>	<p>La Cap. I Context strategic, Secțiunea 3 „Riscuri și amenințări”, pct.12 subpct.2), propunem completarea sintagmei „crize economice”, care va fi expusă în următoarea redacție : „crize economice, de aprovizionare cu apă și de canalizare”. În acest sens, relevăm că sectorul de aprovizionare cu apă și canalizare reprezintă un domeniu indispensabil pentru cetățeni, iar crizele în acest sector pot avea un impact semnificativ asupra stabilității economice și sociale a țării.</p> <p>În aceeași ordine de idei, la Cap, II Viziunea strategică și obiectivele, pct. 27 subpct. 13), propunem ca sintagma „inclusiv pentru sectorul energetic” să fie expusă în următoarea redacție: „inclusiv pentru sectorul energetic, de aprovizionare cu apă și de canalizare”.</p> <p>Subsidiar, recomandăm următoarele ajustări de ordin tehnic: Întru asigurarea coerenței și clarității structurale, la pct.29 din proiectul Strategiei, numerotarea direcțiilor de acțiune se va face în ordine crescătoare, începând cu nr.1). Astfel, autorul urmează să revizuiască numerotarea conținutului.</p> <p>La pct.18 din tabelul de „SINTEZĂ a obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul SNA supus avizării, sintagma „Ministerul Industriei și Dezvoltării Regionale” se va substitui cu sintagma „Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale”.</p>	<p>Se acceptă parțial. SNA este document și o viziune strategică pentru sistemul național de apărare, care trasează orientări, în funcție de care instituțiile din sistemul național de securitate vor acționa în perioada următoare, care vizează un interval bine definit, respectiv 2024-2034.</p> <p>Riscuri diverse identificate sunt ghidări pentru instituțiile de specialitate, care le vor dezvolta și elabora în strategiile sectoriale și corespunzător le vor adresa cu acțiuni, ce ar ameliora impactul pentru cetățeni prin eventuale deconectări/decalaje în aprovizionare cu apă și canalizare. Astfel, secțiunea 3 „Riscuri și amenințări”, pct.12 subpct.2), propunem completarea sintagmei „crize economice”, care va fi expusă în următoarea redacție: „crize economice, inclusiv de aprovizionare cu apă”.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p>
------------	--	---	---

		<p>3. În conformitate cu prevederile art.34 alin.(2) a Legii privind actele normative, nr.100/2017, proiectele actelor normative care vizează domeniile de competență ale autorităților publice autonome se transmit obligatoriu acestora spre avizare.</p> <p>În contextul prenotat, Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării a supus avizării proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034, și a remis în adresa Vicepreședintelui Comisiei SNA, propunerile de ajustare a proiectului.</p> <p>În circumstanțele expuse supra, Centrul pentru Comunicare Strategică și Combatere a Dezinformării consideră întemeiat și argumentat proiectul de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), cu ajustarea prevederilor acestuia, potrivit propunerilor inserate în aviz.</p>	<p>S-a luat act.</p>
<p>17.</p>	<p>Ministerul Finanțelor Aviz nr. 05-17/147/1071 din 09.07.2024.</p>	<p>Cu referință la solicitările nr. 18-69-7240 din 01.07.2024 și nr. 11/856 din 12.06.2024, privind avizarea proiectului de hotărâre cu privire la aprobarea Strategiei naționale de apărare pentru anii 2024- 2034 (număr unic 574/MA/2024), Ministerul Finanțelor, în limita competențelor funcționale, reiterează următoarele.</p> <p>Se înțelege practica/experiența altor state și de argumentele expuse în Sinteza obiecțiilor și propunerilor, dar ținând cont de prevederile cadrului legal în vigoare și de procesul de planificare bugetară pe termen de 3 ani în Republica Moldova, reiterăm că Secțiunea 1 „Resurse financiare” din Capitolul IV, în varianta propusă nu poate fi acceptată. Astfel, putem menționa la general, că este un angajament politic de a ajunge către anul 2030 cu alocarea din bugetul de stat a 1% din PIB, dar fără detalieri și concluzii, de genul „creșterea bugetară va fi realizată treptat, dar nu mai puțin de datele tabelului prezentat...”, de care se va ține cont în procesul de planificare bugetară anuală, în dependență de cadrul de resurse disponibile.</p>	<p>Se acceptă parțial. Strategia Securității Naționale ca document ierarhic superior stabilește angajamentul politic asumat de Președintele țării de a aloca 1 % din PIB pentru sectorul de apărare până în anul 2030. Din acest considerent și în vederea asigurării legăturii logice între documente de politici în baza cărora se realizează planificarea apărării, Proiectul strategiei doar asigură detalierea acestei creșteri, pentru a asigura o predictibilitate a procesului de planificare a apărării și bugetare. De asemenea, aceeași prevedere de creștere treptată pe ani, este inclusă și în foaia de parcurs a SSN. Totodată, aceasta asigură o predictibilitate și credibilitate față de partenerii de dezvoltare, care au salutat includerea acestor prevederi în proiectul Strategiei. Practica</p>

		<p>De asemenea, nu putem accepta argumentul/propunerea „Considerăm judicios revizuirea acestei prevederi a legii finanțelor publice în vederea apropierii legislației noastre de cea europeană.”.</p>	<p>și experiența arată ca suportul partenerilor este legată de angajamentul statului pentru ași asigura securitatea și apărarea proprie.</p> <p>Aceste prevederi în Strategie nu are nici un impediment în procesul de planificare bugetară pentru 3 ani în Republica Moldova, ci sunt repere stabilite pentru a facilita și asigura alocări stabile și previzibile în procesul de planificare a bugetului.</p> <p>Angajamentul politic asumat de conducerea țării este un act democratic la nivelul tuturor țărilor europene și nu este doar declarativ ci executorie în procesul de funcționare a statului și promovare a valorilor și obiectivelor stabilite. În contextul proceselor integraționiste, aceste declarații neimplementate pot aduce prejudicii credibilității și intențiilor declarate și asumate la nivel de stat.</p> <p>Astfel, prevederile „creșterea bugetară va fi realizată treptat, dar nu mai puțin de datele tabelului prezentat...” din pct. 51 se substituie cu „creșterea bugetară va fi realizată treptat, conform tabelului prezentat ...”. De asemenea, tabelul a fost ajustat conform prevederilor foii de parcurs a SSN și recomandărilor Aparatului Președintelui (pct. 12) de a păstra ponderea procentuală din produsul intern brut pentru bugetul apărării naționale, exprimată pe ani, fără a menționa suma în lei moldovenești.</p> <p>Sa luat act. Având drept scop apropierea Republicii Moldova, obținerea statului de țara candidat și inițierea negocierilor de aderare, considerăm rațional să asigurăm interoperabilitatea și apropierea de standarde Uniunii Europene în elaborarea unor astfel de documente. Relevăm că, în mare parte a</p>
--	--	---	---

		<p>Totodată, în conformitate cu art.30, alin.(4) din Legea nr.100/2017 cu privire la actele normative, sintagma „Nota informativă” se va substitui cu sintagma „Nota de fundamentare”.</p> <p>Concomitent, implementarea măsurilor incluse în proiectul Strategiei necesită resurse financiare bugetare. Astfel, se consideră oportun de a completa Nota de fundamentare cu descrierea costurilor/cheltuielilor necesare pentru implementarea proiectului de hotărâre a Parlamentului, cu indicarea concordanței alocațiilor prevăzute în bugetul de stat pentru anul 2024 și cu limitele estimate de cheltuieli conform proiectului CBTM 2025-2027.</p>	<p>strategiilor țărilor membrilor UE sunt inserate cote procentuale din produsul intern brut pentru apărarea națională. Această măsură este una vast aplicabilă în documente precum strategii de securitate și/sau de apărare. Considerăm judicios revizuirea acestei prevederi a legii finanțelor publice în vederea apropierii legislației noastre de cea europeană.</p> <p>Se acceptă. Au fost efectuate modificările de rigoare.</p> <p>Se acceptă parțial. Fundamentarea economico-financiară al notei de fundamentare va avea următorul cuprins: Realizarea prevederilor Strategiei urmează a fi asigurate din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile, precum și din sursele atrase de la partenerii externi de dezvoltare, ținându-se cont de estimările de alocări stabilite în SSN, care prevăd o creștere graduală anuală a bugetului apărării naționale, astfel încât, să atingă 1% din PIB până în 2030. Totodată, costurile estimative ale punerii în aplicare a SNA, reflectate pe bugete componente ale bugetului public național și pe ani bugetari, vor fi detaliate în mecanismul de implementarea a Strategiei (Foaia de parcurs).</p>
18.	<p>Centrul Național Anticorupție Aviz nr. 06/2/11061 din 05.07.2024</p>	<p>Prin prezenta, cu referire la proiectul de hotărâre a Parlamentului privind aprobarea Strategiei naționale de apărare a Republicii Moldova pentru anii 2024-2034 (număr unic 574/MA/2024), comunicăm că acesta este un proiect de act normativ exceptat de la expertiza anticorupție conform art.28 alin.(2) lit. a) din Legea integrității nr.82/2017, care statuează că, „Agenții publici și entitățile publice cu drept de inițiativă legislativă, alte entități publice care elaborează și</p>	<p>S-a luat act.</p>

	<p>promovează proiecte de acte legislative și normative [...], precum și Secretariatul Parlamentului, în cazul inițiativelor legislative ale deputaților, au obligația de a supune expertizei anticorupție proiectele de acte, cu excepția documentelor de politici și documentelor de planificare”.</p> <p>În același timp, potrivit pct.7 din Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.386/2020, „Strategia este un document de politici publice care definește și planifică politica publică a Guvernului pe termen lung (6-10 ani) în unul sau câteva domenii de activitate a Guvernului, stabilite conform Legii nr.136/2017 cu privire la Guvern.”</p>	
--	--	--

Secretar general

Igor CUTIE

SINTEZA
obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul
SNA supus spre examinare în cadrul sesiunii de consultare publică
24.05.2024

Nr.	Participantul	Propunerile și obiecțiile prezentate	Concluziile asupra recomandărilor
1.	<i>Doamna Natalia ALBU, Platforma pentru Inițiative de Securitate și Apărare (PISA)</i>	<p>1. A fost adresată întrebarea privind accentul pe reziliență și rezistență pus în proiectul SNA, acești termeni sunt colaterali, pe de o parte reziliență are un caracter volatil și se referă la efortul întregii societăți, când vorbim de rezistență noi vorbim și de capacități ca forțe. Acești termeni sunt complicați, să fie explicat ce prevede conceptul de rezistență.</p>	<p>1. În proiectul Strategiei sunt relevante aceste două noțiuni la Capitolul I „Contextul Strategic”, la „Secțiunea a 4-a. Factori cu impact asupra politicii de apărare a statului”. Abordarea comprehensivă și conceptuală a capacității de reziliență a statului și societății, stabilită în SSN pe dimensiunile de importanță vitală va sta la baza funcționalității sistemului național de apărare în cazul unei agresiuni armate. Totodată, strategia specifică că conceptul național de rezistență va fi aplicat în cazul care părți ale teritoriului național vor fi ocupate urmare a unei agresiuni armate directe asupra statului. Direcțiile de acțiuni propun dezvoltarea și punerea în aplicare a conceptului de rezistență națională, care va include valorificarea expertizei partenerilor și a lecțiilor rezultate în urma războiului din Ucraina.</p>
		<p>2. A fost adresată întrebarea privind așteptări că prin SNA să fie prefigurată un document strategic de acțiuni care să ofere direcții de acțiune în contextul aspectului sensibil de neutralitate, mijloace în domeniu apărării, și căile cum realizăm aceste obiective.</p>	<p>2. La Capitolul I „Contextul Strategic”, la „Secțiunea a 4-a. Factori cu impact asupra politicii de apărare a statului” este abordat aspectul neutralității permanente a Republicii Moldova. Se specifică că statutul de neutralitate nu împiedică dezvoltarea continuă a cooperării și deopotrivă impun necesitatea consolidării capacității naționale de apărare prin alocări substanțiale de resurse, stabilirea parteneriatelor multilaterale în vederea asigurării securității statului și populației.</p>
		<p>3. A fost adresată întrebarea privind reflectarea Acordului de parteneriat cu UE pe Securitate și Apărare recent semnat cu Republica Moldova în proiectul SNA?</p>	<p>3. Acordul de parteneriat cu UE în domeniul securității și apărării este reflectat la Capitolul I „Contextul Strategic”, la „Secțiunea a 4-a. Factori cu impact asupra politicii de apărare a statului” pct.20 „Cooperarea cu Organizația Națiunilor Unite (ONU), Uniunea Europeană (UE) și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO).”</p>
		<p>4. Au fost exprimate îngrijorări în privința atingerii</p>	<p>4. S-a luat act. Ministerul apărării conștientizează că</p>

		<p>obiectivelor și dezvoltării capabilităților militare necesare până în anul 2030 conform alocărilor financiare planificate pentru bugetul apărării, de un 1 % din PIB în special în lumina apariției unor pericole și riscuri, amenințări imediate?</p>	<p>după o perioadă atât de îndelungată sectorul de apărare a fost lipsit de orice atenție și voință politică de a investi în sectorul de apărare națională. Percepția mentală a fost că nu suntem ținta atacurilor și nu este necesar să investim în apărarea noastră. Declanșarea războiului convențional la granițele țării și impactul acestuia asupra RM impune statul să întreprindă măsuri imediate. Angajamentul politic asumat de Președintele țării de a aloca 1 % din PIB pentru sectorul de apărare până în anul 2030 a provocat discuții în societate, inclusiv cât ar fi suficient pentru o apărare cuprinzătoare a statului. Este de menționat, că există o dilemă pentru orice conducere politică, din formula privind repartizarea resurselor financiare pentru diferite sectoare a statului, accentele se schimbă în raport cu prioritățile trasate. Evident că acest pas este unul de remediere a situației și nu de soluționare imediată a tuturor deficiențelor acumulate pe parcursul anilor în sectorul de apărare și securitate militară. Alocările bugetare detaliate pe ani în strategie sunt în corespundere cu prevederile aprobate a SSN, iar în abordarea capacităților lipsă ne bazăm și pe suportul parteneri externi. Totodată, la capitolul resurse financiare, proiectul Strategiei include și prevederea unde “... Republica Moldova va tinde spre media alocărilor bugetare europene”.</p>
		<p>5. A fost adresată recomandarea privind ajustarea prevederilor din strategie cu referire la dimensiunea de gen luând în considerare că, conform priorităților stabilite la nivel național în implementarea Rezoluției nr. 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeia, pacea și securitatea, și conform programelor naționale adoptate, acest domeniu a cunoscut o ascensiune și dezvoltare considerabilă. Sunt multe exemple pozitive, femeile din cadrul Armate Naționale participă în misiunile de menținere a păcii din Kosovo și Liban.</p>	<p>5. Se acceptă. Paragraful cu privire la dimensiunea de gen a fost revizuit, inclusiv cu suportul partenerilor și va avea următorul format: „Pentru a asigura o abordare cuprinzătoare, eficientă și incluzivă privind egalitatea de gen, va fi implementat Programul național de implementare a Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind femeile, pacea și securitatea. Totodată, vor fi luate măsuri tangibile de creștere a nivelului de participare și reprezentare a femeilor în sectorul de securitate și apărare menite să asigure inclusiv și interoperabilitatea cu partenerii, măsuri de reducere a stereotipurilor și barierelor în domeniu, de creștere a eficienței mecanismelor de</p>

			prevenire, raportare și examinare a cazurilor de discriminare”.
2.	Domnul Vadim ENICOV, Centrul de la Geneva pentru Guvernarea Sectorului de Securitate (DCAF)	<p>1. A fost exprimată opinia privind calitatea proiectului SNA, care reprezintă un document destul de bun, deține aspecte pozitive, și s-a salutat apariția acestuia ca un pas pozitiv.</p> <p>2. A fost adresată întrebarea privind cauza contopirii „riscurilor și amenințărilor”, în special în contextul agresiunii FR împotriva Ucrainei, care, reprezintă o amenințare directă pentru Republica Moldova. A fost adus exemplu că lipsa surselor financiare suficiente reprezintă un risc și nu o amenințare, sau alt risc schimbări politice majore. A fost solicitată explicație la acest subiect.</p> <p>3. A fost propusă examinarea posibilității elaborării unei strategii de atenuare a riscurilor și amenințărilor, deoarece pentru astfel de riscuri trebuie să existe strategii de atenuare/ mitigare, să știm cu ce ele trebuie abordate.</p>	<p>1. S-a luat act.</p> <p>2. Factorii determinanți care au stat la baza analizei riscurilor și amenințărilor și metodologiei aplicate în strategie constituie următoarele două variabile: capacitate și intenție, cu efect de impact asupra materializării acestora. Astfel, în contextul mediului de securitate actual, în urma evaluării efectuate s-a constatat că complexitatea, interdependența și probabilitatea înaltă de materializare în timp și spațiu a riscurilor în amenințări și vice-versa, fac irelevantă diferențierea exactă dintre acestea. Ca de exemplu, intenția creării unui coridor terestru cu regiunea transnistreană a fost exprimată și există, dar capacitatea nu este la moment, fiind limitată de Ucraina. Cu toate acestea, faptul că amenințarea militară directă nu există la moment, nu înseamnă că riscul nu poate fi materializat, la un moment dat, într-un timp foarte scurt și foarte rapid în spațiul existent (distanța de Herson - Chișinău aproximativ 400 km), mai ales în condițiile avansărilor tehnologice a echipamentelor și tehnicii militare și infrastructurii. În situația dată, este inefficient de a face diferențierea între a risc și amenințare.</p> <p>3. Parțial se acceptă. Proiectul strategiei urmărește inclusiv și scopul atenuării riscurilor și amenințărilor identificare. Documentul cu analiza riscurilor și amenințărilor este clasificat, el nu este pentru public, se analizează prin metodologia paradigmei realismului, care prezumă că amenințarea produce daună și exploatează vulnerabilitatea. Pe baza indicatorilor susmenționate dezvoltăm strategii preventive și acțiuni de contracarare pentru a ține aceste riscuri sub control scăzut. Vulnerabilitățile nu au fost incluse în proiect fiindcă și ele</p>

			<p>sunt secrete, de fapt tot documentul analiza amenințărilor, riscurilor, vulnerabilităților este clasificat și nu este pentru public, este distribuit instituțiilor care au anumit acces. Elementul de securitate a țării nu poate fi pe deplin transparent, însă vom lucra ca să fie mai clar pentru societate acest aspect important. Strategia va promova viziunea comprehensivă a sistemului național de apărare, ce are drept scop dezvoltarea, modernizarea și buna funcționare a acestuia. Asigurând capacitatea adecvată a sectorului de apărare și securitate militară, se va contribui la siguranța desfășurării proceselor pe alte domenii ale statului, cum ar fi: politic, diplomatic, informațional, economic, social, securitate și ordine publică, tehnologic, etc.</p> <p>Totodată, pct.12 a fost completat cu diverse riscuri, care includ: riscuri politice, social-economice, ordine și securitate publică, securitatea informațională și cibernetică, situații excepționale. Aceste riscuri diverse, fiecare în parte, vor fi evaluate și adresate direct prin strategii sectoriale. Aceasta vine inclusiv și din perspectiva abordării comprehensive din Strategia de Securitate Națională. Capacitățile și mecanismele dezvoltate prin intermediul prezentei strategii vor acționa complementar în suportul realizării celorlalte strategii sectoriale, fără a afecta viziunea stabilită în prezenta strategie. Mecanismul de implementare va fi asigurat prin intermediul programelor, foilor de parcurs, planurilor de acțiuni etc. realizate de autoritățile responsabile în domeniu.</p>
--	--	--	---

3.	<p>Domnul Sergiu UNGUREANU, Organizația „Welfare”</p>	<p>1. A fost exprimată nemulțumirea privind deficiențe tehnice apărute în procesul de pregătire către consultarea publică. A fost menționat că anunțul privind desfășurarea consultărilor nu a fost plasat în corespunderea HG 967/206, linkul a fost greșit.</p>	<p>S-a luat act. Decizia privind inițierea procesului de consultare publică a proiectului Strategiei Naționale de Apărare cu materialele informative aferente a fost plasată pe pagina web oficială a Ministerului Apărării pe 20.02.2024 (https://www.army.md), la compartimentul „Transparența Decizională”, rubrica „Anunțurile privind inițierea elaborării deciziei”. Concomitent, în scopul respectării prevederilor Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional și Regulamentului cu privire la procedurile de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 967/2016, proiectul a fost plasat pe 10 mai 2024 pe pagina web oficială a Ministerului Apărării https://www.army.md, la compartimentul „Transparența Decizională”, rubrica „Anunțurile privind organizarea consultării publice”, precum și pe platforma guvernamentală https://particip.gov.md. Perioada de consultare a proiectului a fost din 10 mai până pe 31 mai curent și a fost în corespundere cu cerințele. În această ordine de idei, pe data de 24 mai 2024 proiectul strategiei a fost supus consultărilor publice cu societatea civilă. Anunțul, la care se face referință, a fost plasat cu scopul de a reaminti părților interesate despre consultarea publică a proiectului strategiei, și a fost plasat pe data de 21 mai 2024. Problema tehnică cu link-ul eronat a fost înlăturată.</p>
		<p>2.A fost propusă examinarea posibilității Conținutul de bază trebuie prelucrat, propunem ca echipa de lucru să vină cu idei și cu adaosuri.</p>	<p>Se acceptă. Urmare procesului de consultare publică a proiectului strategiei, documentul a fost supus ajustărilor și modificărilor de rigoare.</p>
		<p>3.A fost adresată întrebarea privind amenințări economice de preluarea a unor active importante ale statului, care de asemenea fac parte din securitatea țării și dacă se examinează și anumite amenințări care vin nu doar din est, căci pot fi și unele organizații foarte bine implicate în anumite scheme, care nu vin doar din est.</p>	<p>Parțial de acceptă. La pct.12 al proiectului Strategiei au fost adăugate o serie de riscuri transversale din alte domenii conexe, care, deși nu au un caracter militar, se pot manifesta direct sau indirect inclusiv și printr-o abordare hibridă și pot duce la apariția unor consecințe imprevizibile. Securitatea militară și apărarea țării, implicat finanțarea și dezvoltarea capacităților de apărare pot fi</p>

			afectate negativ prin apariția unor riscuri de natură: politică, social-economică, ordine și securitate publică, securitatea informațională și cibernetică, situații excepționale. Aceste riscuri diverse, fiecare în parte, vor fi evaluate și adresate direct prin strategii sectoriale Aceasta vine inclusiv și din perspectiva abordării comprehensive din Strategia de Securitate Națională. Capacitățile și mecanismele dezvoltate prin intermediul prezentei strategii vor acționa complementar în suportul realizării celorlalte strategii sectoriale, fără a afecta viziunea stabilită în prezenta strategie. Mecanismul de implementare va fi asigurat prin intermediul programelor, foilor de parcurs, planurilor de acțiuni etc. realizate de autoritățile responsabile în domeniu. Totodată, la 5 iunie 2024, Guvernul a aprobat Strategia Națională de Dezvoltare Economică 2030
4.	Domnul, Vitalie MARINUȚA, Președinte Asociația Veteranilor și Rezerviștilor din Republica Moldova (AVRRM) (răspunsurile au fost date în baza mesajului electronic primit de la Dl Marinuță, fără prezența fizică la consultări a acestuia)	1. A fost menționat că documentul propus dezbaterilor publice este unul voluminos, evaziv în abordarea multor subiecte și cu foarte multe greșeli. S-a propus - De atras în componența grupului de lucru persoane competente în domeniul elaborării documentelor strategice din cadrul lumii academice și a mediului de experți.	Parțial se acceptă. Conform celor recomandate documentul urmează a fi îmbunătățit, inclusiv prin atragerea reprezentanților mediului academic și de experți în domeniu, precum și redactat în conformitate cu prevederile art.54 al Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative în vederea asigurării unui limbaj simplu, clar și concis, cu respectarea regulilor de ortografie și de punctuație. Cu referința la volumul documentului de politici, subliniem că concluziile enunțate par a fi puțin exagerate în special în contextul că proiectul propus spre dezbate conține - 28 pagini și reprezintă un document de politici transversal, implicând efortul mai multor instituții. Ca exemplu elocvent a unor strategii într-adevăr voluminoase propunem examinarea următoarelor documente de politici publice elaborate recent: Strategia de dezvoltare a domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030 (63 pagini), Strategia transformare digitală (52 pagini) și Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova Europeană” (93 pagini). La fel și la strategiile de apărare a partenerilor - România (44 pagini), Republica Cehă (24

	<p>2. A fost subliniat că forma și conținutul documentului denotă lipsa mediului academic și a comunității de experți în domeniul securității și apărării naționale și internaționale la etapa inițială de elaborare a SNA. S-a propus - De inclus în grupul de lucru pentru elaborarea SNA reprezentanți naționali ai lumii academice și a mediului de experți, care au cunoștințe teoretice și experiență practică vastă în elaborarea documentelor strategice în sectorul de securitate și apărare națională și internațională. La necesitate, Asociația Veteranilor și Rezerviștilor din Republica Moldova, la fel ca și în cazul elaborării SSN 2023 este gata să-și delege reprezentanții săi, persoane care corespund criteriilor, menționate anterior, pentru a contribui la dezvoltarea SNA.</p> <p>3. A fost menționat că Strategia Națională de Apărare, la fel ca și SSN 2023 nu acordă atenția necesară procesului de control civil democratic a sectorului de securitate și apărare. S-a propus - De inclus în SNA la capitolul „Obiectivele generale și specifice” încă un obiectiv general „Implementarea unui sistem de control civil democratic eficient asupra structurilor din sectorul de securitate și apărare” sau cel puțin ca obiectiv general să fie să fie tranșant menționat în strategie ”Implementarea principiilor buneii guvernări în domeniul național de apărare”. Ca urmare, structurile statului vor fi nevoite să dezvolte o abordare sistemică mai serioasă față de controlul civil democratic asupra structurilor din sectorul de securitate și apărare, ceea ce va contribui la minimalizarea corupției la toate nivelurile, și, așa cum spun și autorii SNA va contribui la prosperitatea Republicii Moldova.</p> <p>4. A fost enunțat că analiza strategică a riscurilor și</p>	<p>pagini), SUA (80 pagini), Japonia (aproximativ 38 pagini), Slovacia (32 pagini).</p> <p>În procesul de elaborare a SNA au fost implicați experți în materie din țară și de peste hotare, la fel ca și reprezentanții mediului academic, care au făcut parte din Grupul de lucru la nivel instituțional la etapa inițială de elaborare a documentului. De asemenea, în procesul elaborării documentului au fost implicați experți în domeniul politicii de apărare și reprezentanții mediului academic din cadrul Ministerului Apărării Naționale din România și consilieri de talie internațională în elaborarea strategiilor naționale, politicilor și ghidărilor în domeniu apărării din Departamentul de Apărare și Consiliul Național de Securitate din Statele Unite ale Americii.</p> <p>Parțial se acceptă. Proiectul SNA la direcții de acțiune pct. 33 “Consolidarea capacității instituționale și asigurarea unui management eficient și transparent a sistemului național de apărare” și pct.35 „Ajustarea cadrului legal și a proceselor de reformă a sistemului național de apărare”, au fost completate cu eforturile statului menite să asigure controlul democratic asupra sectorului de securitate și apărare. Așadar, coordonarea acțiunilor întreprinse de instituțiile vizate va fi realizată sub control și monitorizare din partea conducerii sistemului național de apărare, ca una din măsurile controlului democratic și civil asupra sistemului de securitate și apărare.</p> <p>Parțial se acceptă. Analiza riscurilor și amenințărilor a</p>
--	---	---

	<p>amenințărilor în adresa securității Naționale în cadrul SNA este foarte vagă. S-a propus - De efectuat împreună cu specialiștii din mediul academic, cel de experți și partenerii strategici o evaluare comprehensivă a mediului de securitate, riscurilor și amenințărilor în adresa Republicii Moldova din perspectiva dezvoltării unei strategii ce ar permite consolidarea și îmbunătățirea sistemului național de apărare multidimensională.</p>	<p>fost executată de reprezentanții instituțiilor statului, mediului academic afiliat instituțiilor statale care dețin acces la secretul de stat. Salutăm disponibilitatea Asociației Veteranilor și Rezerviștilor din Republica Moldova de a participa la elaborarea documentelor de politici în baza cărora se realizează planificarea apărării. Ținând cont de caracterul confidențial al acestor evaluări și analize, propunem formatul alternativ de cooperare. În cazul în care autorii dețin analize și studii efectuate la acest capitol și sunt dispuși să le prezinte Ministerului Apărării, exprimăm toate deschiderea pentru a le studia și eventual include, inclusiv și în alte documente de politici și de planificare a apărării subsecvente așa ca Strategia Militară.</p>
	<p>5. Rolul și importanța pregătirii rezervei instruite în cadrul catedrelor militare pe lângă Instituțiile superioare de învățământ nu este stipulată în SNA, s-a propus - De inclus la p. 44. „Perfecționarea și dezvoltarea sistemului de instruire și învățământ militar” un sub-punct după cum urmează: <i>Susținerea inclusiv din contul bugetului de stat destinat apărării naționale a catedrelor militare din cadrul Instituțiilor superioare de învățământ, ca una din formele de bază a instruirii militare inițiale și a pregătirii rezervei de cadre militare, inclusiv de ofițeri.</i></p>	<p>S-a luat act. Ministerul Apărării își propune să elaboreze un act normativ nou în domeniul pregătirii rezervei active, care va reglementa toate procedurile și mecanismele de organizare și pregătire a rezervei active.</p> <p>Tot la acest capitol, s-a menționat că experiența altor state în dezvoltarea și aplicarea conceptului de rezistență națională, precum și analizând lecțiile însușite urmare a războaielor din Georgia, Irak, Ucraina, am ajuns la concluzia că pentru Republica Moldova va fi destul de complicat de transpus în practică cele studiate și de a aplica prevederile Legii cu privire la pregătire de mobilizare și mobilizarea, din singurul motiv, fiind lipsa adâncimii strategice pe care Ucraina o are.</p>
	<p>6. SNA nu menționează nimic despre rezultatele Analizei Strategice a Apărării și necesitățile reale de investiții în domeniul apărării, s-a propus - Capitolul 16. „Starea actuală a Forțelor Armate” de redenumit „Starea actuală a sistemului național de apărare” și de stipulat rezultatele (datele care pot fi făcute public) Analizei Strategice a Apărării și cifrele reale necesare pentru a face față pericolelor și amenințărilor la adresa securității Republicii Moldova.</p>	<p>S-a luat act. Necesitățile reale de investiții în domeniul apărării sunt prezentate regulat conducerii sistemului național de apărare, fiind informații atribuite la secretul de stat. În scopul asigurării unui echilibru între necesitățile de apărare și alte domenii vitale, precum economia și domeniul social, ș.a., proiecția financiară fezabilă pentru Republica Moldova, în condițiile actuale, a fost transpusă în SSN și asumată în calitate de angajament politic pentru dezvoltarea capacităților de apărare. La etapa actuală, proiecția financiară prevede creșterea treptată a bugetului</p>

			<p>de apărare până la 1% din PIB, către anul 2030. Totodată, la capitolul resurse financiare, proiectul Strategiei include și prevederea unde "... Republica Moldova va tinde spre media alocărilor bugetare europene". Președintele țării în viziunea sa a punctat rezumativ că se va urmări dezvoltarea unui sistem de securitate și apărare profesionist, modern finanțat în mod adecvat, capabil să asigure temeinic securitatea națională. Se va examina posibilitatea redenumirii pct. „Starea actuală a Forțelor Armate” în cadrul Grupului de lucru Interinstituțional. Însă, ținând cont de faptul că alocările vor fi orientate în mod prioritar, spre menținerea, dezvoltarea și modernizarea capacității operaționale a componentei de bază a Forțelor Armate, această propunere pare a fi inutilă.</p> <p>Totodată, este de menționat că o Analiză Strategică a Apărării (ASA) este desfășurată pe un termen de cel puțin 15-18 luni, iar în cazul dat, termenul de elaborare a SNA este de 5 luni. Cu toate acestea, în procesul de elaborare a SNA au fost luate în considerare următoarele:</p> <p>Prevederile SSN, unde a fost făcută o analiză comprehensivă a securității naționale, iar Ministerul Apărării a prezentat analiza sectorială pe domeniul apărării și securității militare;</p> <p>Analiza riscurilor, amenințărilor și vulnerabilităților la adresa securității naționale, unde sectorul de apărare și securitate militară a fost analizat din contextul comprehensiv al întreg sector de securitate și apărare;</p> <p>A fost dezvoltat și remis în adresa instituțiilor cu responsabilități în domeniul apărării un Chestionar privind analiza domeniului de responsabilitate în asigurarea apărării naționale;</p> <p>A fost luat în considerație programele și inițiativele de dezvoltare și modernizare a capacităților militare a Armatei Naționale unde cu suportul partenerilor, inclusiv din perspectiva Inițiativei NATO de Consolidare a Capacităților de Apărare (DCBI) pentru Republica Moldova, sunt în derulare procese de planificare a apărării</p>
--	--	--	--

			<p>(dezvoltarea Strategiei Militare, desfășurarea exercițiilor de joc de război, identificarea capacităților necesare conform riscurilor și amenințărilor identificate la adresa apărării naționale și securității militare, identificarea structurii de forțe în acest sens și aprobare a acesteia de către conducerea țării, ulterior care va sta la baza dezvoltării planului de dezvoltare a capacităților militare, revizuirea și punerea în aplicare a Directivei de planificare a apărării, a programului național „apărare națională” și subprogramelor la nivel instituțional pe domeniul apărării, a planurilor pe termen mediu/anuale în acest sens. planurilor pe termen mediu/anuale de implementare.</p> <p>În acest sens, cum și a fost menționat anterior, unele aspecte sunt clasificate conform legislației în vigoare, dar ele sunt făcute publice în măsura adecvată nivelului de clasificare și procesului de elaborare și punere în aplicare acestora.</p>
5.	<p>Domnul Ion TĂBĂRȚĂ, Director Executiv Centrul de Informare și Documentare privind NATO din Republica Moldova, CID- NATO</p>	<p>1. A fost apreciat și salutat faptul că în proiectul Strategiei Naționale de Apărare este foarte bine clarificată relația cu Alianța Nord-Atlantică, cel puțin comparativ cu Strategia Securității Naționale, care menționează acest aspect foarte la general.</p> <p>2. A adresat întrebarea privind factorul de separatism menționat în strategie. Subparagraful respectiv se referă la riscurile și amenințările care provin din regiunea transnistreană, în acest sens, cum vedeți abordarea pericolului de separatism din partea sudului republicii, poate aceste provocări necesită a fi abordate de alte forțe de menținere a ordinii publice, sau SIS-ul să contracareze aceste riscuri și amenințări care vin de la sud. Însă eventuale pericole ce pot apărea sau fi generate din regiunea Odesa. În acest sens, a întrebât dacă ar fi posibil completarea textului SNA cu riscuri de separatism din alte regiuni.</p>	<p>S-a luat act.</p> <p>Nu se acceptă. În lumina ultimelor schimbări (LP nr. 9/2023) a cadrului legal operate prin aprobarea modificărilor la Codul penal al Republicii Moldova nr., 98/2002, care stabilesc pedepse cu închisoarea pentru infracțiuni ca separatismul, finanțarea separatismului, incitarea la separatism, complot împotriva R. Moldova, colectarea și sustragerea informațiilor care ar putea dăuna suveranității, independenței și integrității țării - toate prevederile din Strategia cu referința la separatism au fost reconsiderate și reformulate. Totodată, domeniul apărării și securității militare este un aspect care intervine pe aspecte de securitate internă doar la decizia parlamentului, și doar în cazurile când capacitățile altor structuri de forță cu responsabilități de domeniu nu pot face față situației de</p>

			<p>criză. În acest sens, sunt planuri de acțiuni unde este stabilit rolul și locul structurilor cu responsabilități în domeniu, unde subdiviziunile Ministerului Apărării pot fi implicate conform legislației în vigoare. În cazul regiunii transnistrene, noi avem trupe militare străine și formațiuni militare ilegale care reprezintă o amenințare militară, inclusiv și la adresa apărării naționale. Abordarea pericolului de separatism din partea sudului republicii, cum a fost menționat în propunere nu a fost identificat ca un risc sau amenințare la adresa apărării naționale și securității militare. Cu toate acestea, dezvoltarea domeniului apărării naționale, a Forțelor Armate conform viziunii stabilite în Strategie, va permite asigurarea prevenirii, descurajării și respingerii oricărei agresiuni, la adresa suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova.</p>
		<p>3. Ca o sugestie generală, în susținerea ideilor expuse de antevorbitori, considerăm imperativ în planul de implementare a strategiei de inclus acțiuni de informare a publicului privind domeniu apărării, necesitatea modernizării și dezvoltării sectorului de apărare.</p>	<p>Se acceptă. La etapa elaborării mecanismului de implementare a Strategiei vor fi incluse multiple acțiuni menite să contribuie la o bună informare a publicului larg privind aspectele de apărare. Se va examina implicarea societății civile, inclusiv a CID-NATO ca co-responsabil în implementarea acestor acțiuni</p>

SINTEZA

obiecțiilor și propunerilor (recomandărilor) la proiectul SNA supus avizării
(Conform solicitării Ministerului Apărării nr. 11/856 din 12.06.2024)

Nr.	Instițuția	Propunerile și obiecțiile prezentate	Concluziile asupra recomandărilor
1.	Ministerul Culturii (Scrisoarea nr. 05-09/1938 din 17.06.2024)	Ministerul Culturii a examinat proiectul definitivat al Strategiei naționale de apărare (SNA), și, în limitele competențelor funcționale comunică următoarele. Conform prevederilor Legii nr. 100/2017 cu privire la actele normative, termenul uzual pentru actele legislative și normative este „acte normative”. Totodată, în corespundere cu Hotărârea Guvernului nr. 1171/2018 pentru aprobarea Regulamentului privind armonizarea legislației Republicii Moldova cu legislația Uniunii Europene, procesul de armonizare se realizează prin crearea de noi norme, introducerea de noi proceduri, modificarea și/sau eliminarea normelor, procedurilor, practicilor incompatibile (aspecte care presupun în esență ajustarea cadrului normativ). Reieșind din cele expuse supra, se propune ca textul obiectivului specific 7 din pct. 27 al proiectului SNA „armonizarea și/sau ajustarea prevederilor legale, normative și de politici, inclusiv cerințele aderării la UE” să se substituie cu textul „armonizarea cadrului normativ și de politici cu legislația UE”.	Parțial se acceptă. Acest obiectiv specific se referă la două procese la care se va lucra în perioada apropiată, acesta se referă nu numai la armonizarea legislației, dar și la ajustarea acesteia conform ultimilor evoluții a mediului de securitate. În această ordine de idei obiectivul specific se propune a fi redat în următoarea redacție: <i>„7) ajustarea cadrului normativ și de politici și armonizarea acestuia cu legislația UE;”</i>
2.	Aparatul Președintelui Republicii Moldova (Scrisoarea nr. 0/2-06-794 din 21.06.2024)	Aparatul Președintelui Republicii Moldova a examinat proiectul definitivat al Strategiei naționale de apărare, și reieșind din competențele sale funcționale, expune următoarele: 1. În partea introductivă, recomandăm o clarificare detaliată a sintagmei „caracterul cuprinzător și integrat al apărării” pentru a defini mai exact acest concept în contextul sistemului național de apărare. Totodată, în cadrul abordării interinstituționale, este esențială explicarea rolului instituțiilor cu responsabilități în domeniul apărării, pentru a elimina ambiguitățile și a asigura coerența în implementarea Strategiei, în concordanță cu practicile internaționale similare.	Se acceptă parțial. Noțiunea de „caracterul cuprinzător și integrat al apărării”, este stipulată în cadrul normativ în vigoare (Legea 345/2003 cu privire la apărarea națională (art.1-3, 5)) și în Legea Supremă (Art. 57, pct. (1) „Apărarea Patriei este un drept și o datorie sfântă a fiecărui cetățean”, art. 108, pct. (2) Structura sistemului național de apărare se stabilește prin lege organică). Mai mult ca atât, Legea 345/2003 cu privire la apărarea națională, precizează structura sistemului național de apărare, bazele organizării și asigurării apărării țării, atribuțiile și responsabilitățile autorităților publice în domeniul apărării, conducerea, organizarea, destinația forțelor sistemului național de apărare și planificarea apărării naționale.

			<p>Conform legii, caracterul cuprinzător al apărării se explică prin atribuțiile în asigurarea apărării naționale îi au autoritățile publice, forțele destinate apărării naționale, instituțiile publice, agenții economici cu orice tip de proprietate și cetățenii Republicii Moldova. Se constată că <u>apărarea națională este una din cele mai importante funcții ale statului și constituie cauza întregului popor</u>. Măsurile adoptate privind apărarea națională sunt obligatorii pentru autoritățile publice, instituțiile publice, agenții economici cu orice tip de proprietate, precum și pentru cetățenii Republicii Moldova.</p> <p>În acest sens, rolul și responsabilitățile instituțiilor în domeniul apărării sunt determinate în actele normative de domeniu care sunt obligatoriu. Astfel, MA a generalizat și prezentat tuturor instituțiilor cu responsabilități în domeniul apărării un extras cu atribuțiile instituțiilor, serviciilor, agențiilor și altor entități publice, expres stipulate în legislația în vigoare în chestionarul privind analiza domeniului de responsabilitate în asigurarea apărării naționale (se anexează). Totodată, în procesul de elaborare a mecanismului de implementare a SNA vor fi stabilite acțiuni clare a instituțiilor conform direcțiilor de acțiuni.</p> <p>În urma analizei documentelor strategice în domeniu apărării a mai multor state (ex. SNA a României, Cehiei, SUA, Bulgariei) referitor la reflectarea rolului instituțiilor cu responsabilități în domeniul apărării în strategii de apărare, s-a constatat că o asemenea tendință, a fost observată doar la strategia de apărarea a Cehiei. Însă, atribuțiile prezentate se referă doar la implementarea acestei strategii. Pe când, în cazul RM, aceste atribuții sunt obligatorii, deoarece sunt stipulate prin legea organică cu privire la apărarea națională. Însă, este de menționat că această recomandare va fi</p>
--	--	--	--

			analizată în contextul revizuirii Legii 345/2003 cu privire la apărarea națională.
		2. La punctul 3, în scopul asigurării unei înțelegeri mai clare a rolului Alianței Nord-Atlantice și a Uniunii Europene în asigurarea securității și stabilității regionale, autorul ar putea lua în considerare următorul conținut: <i>„NATO este pilonul central în asigurarea securității și stabilității în regiune. Alianța asigură apărarea colectivă a statelor membre și joacă un rol decisiv în descurajarea agresiunilor prin prezența sa militară robustă. Prin promovarea și respectarea valorilor democratice, NATO își reafirmă angajamentul față de securitate pe termen lung, consolidând solidaritatea și coeziunea în rândul statelor membre. Atât NATO, cât și Uniunea Europeană continuă să-și sprijine partenerii, întărind astfel capacitatea colectivă de a răspunde provocărilor globale în domeniul securității. Această colaborare profundă și integrată contribuie la consolidarea rezilienței și adaptabilității în fața amenințărilor contemporane, asigurând securitatea și stabilitatea pe termen lung nu doar în Europa, ci și în afara ei.”</i>	Se acceptă.
		3. La punctul 13 paragraful al treilea, propunem substituirea textului „depășesc considerabil posibilitățile unui stat, așa cum este Republica Moldova” cu sintagma „depășesc considerabil posibilitățile Republicii Moldova”.	Se acceptă.
		4. La punctul 18, recomandăm excluderea sintagmei „funcțională și rentabilă” pentru a evita interpretări contradictorii cu privire la existența și eficiența industriei de apărare națională.	Se acceptă.
		5. La punctul 22, este esențial ca viziunea strategică să reflecte aspirațiile pe termen lung și standardele înalte, pe care ar trebui să le întrunească sistemul național de apărare. De asemenea, considerăm oportun ca viziunea să definească starea ideală a acestui sistem pentru următorii 5–10 ani, fiind stabilite obiective ambițioase în acest sens. În prezent, viziunea propusă pare a fi mai mult o descriere a misiunii, concentrându-se pe obiective operaționale curente, precum prevenirea, descurajarea și respingerea agresiunilor. Însă, viziunea ar trebui să ofere o imagine clară a stării viitoare dorite a sistemului național de apărare. Astfel, se propune ca descrierea viziunii să includă	Se acceptă parțial. Elemente propuse în versiunea de modificare sunt incluse în obiectivele generale identificate și reprezintă de fapt mecanisme de realizare a viziunii stabilite în proiectul strategiei. Conform legii (345/2003 cu privire la apărare națională), misiunea de bază a sistemului național de apărare este să asigure apărarea națională (<i>apărare națională - ansamblu de măsuri și activități adoptate și desfășurate de Republica Moldova în scopul de a garanta suveranitatea, independența și unitatea statului,</i>

		<p>caracteristici ce reflectă aspectele inovative ale strategiei, cum ar fi: o apărare națională cuprinzătoare, robustă și reziliență, capabilă să răspundă eficient la amenințări hibride și asimetrice. În conformitate cu obiectivele de securitate națională, considerăm oportună accentuarea procesului de integrare progresivă a sistemului național de apărare în structurile europene, ceea ce va contribui la asigurarea securității durabile a statului și la creșterea prestigiului țării la nivel internațional. Un pilon esențial al acestei strategii îl constituie modernizarea continuă a Forțelor Armate ale Republicii Moldova. Acestea trebuie să dispună de personal calificat și instruit conform standardelor europene, capabil să gestioneze eficient provocările de securitate contemporane.</p>	<p><i>integritatea teritorială a țării și democrația constituțională).</i></p> <p>Totodată, capacitatea de reziliență este percepută ca un element al statului și societății în ansamblu. Reziliența este un concept în dezvoltare, căruia statele îi acordă o importanță deosebită calificându-l ca o premiză esențială pentru o dezvoltare sustenabilă. Abordarea comprehensivă și conceptuală a capacității de reziliență a statului și societății, stabilită în SSN pe dimensiunile de importanță vitală, precum - militară, securitate și ordine publică, democratică, diplomatică, informațională, economică, energetică, cibernetică, agroalimentară, ecologică etc. - va sta la baza funcționalității sistemului național de apărare, în cazul unei agresiuni armate. Totodată, dezvoltarea și modernizarea capacităților de apărare va rămâne un element de prioritate în consolidarea rezilienței.</p> <p>În acest context, viziunea prezentată vine în scopul realizării misiunii de apărare națională. Răspuns și gestionarea amenințări hibride și asimetrice nu țin în totalmente de Forțele Armate ci de întreg sistem de securitate națională, unde domeniul apărării și securității militare contribuie cu capabilitățile/capacitățile dezvoltate în conformitate cu misiunea de bază stabilită.</p> <p><i>Amenințare hibridă</i> – tip de amenințare din partea unui adversar statal sau non-statal (indivizi, grupări), care utilizează, conjugat și într-o manieră adaptivă (rapid, dinamic), metode și mijloace convenționale și neconvenționale (de ordin politic, militar, diplomatic, economic, cibernetic, informațional etc.) pentru a-și realiza obiectivele stabilite.</p> <p>Totodată, este de menționat faptul că nu există standarde europene în domeniul apărării și securității militare. UE se aliniază la standardele NATO în acest</p>
--	--	--	--

			<p>sens.</p> <p>Prevederile punctului va avea următorul cuprins „Viziunea strategică în domeniul apărării naționale a Republicii Moldova prevede dezvoltarea unui sistem național de apărare robust și modern, cu o resursă umană profesionalizată și capacități adecvate provocărilor de securitate actuale, capabil să asigure prevenirea, descurajarea și respingerea agresiunii la adresa suveranității, independenței, unității și integrității teritoriale a Republicii Moldova, și democrației constituționale. Sistemul de apărare va fi integrat progresiv în structurile europene, contribuind la asigurarea securității durabile a țării.</p>
		<p>6. La capitolul „Concepte și termeni”, sugerăm revizuirea sau excluderea noțiunii „interes național de securitate și apărare”, deoarece asemenea concept nu există în teoria clasică privind interesul național. Cu referire la sintagma „identitatea statului”, din contextul aceleiași noțiuni, ținem să accentuăm că „statul” este, în primul rând, o entitate administrativă și politică, în timp ce „națiunea” este văzută ca deținătoarea unei identități.</p>	<p>Se acceptă.</p>
3.	<p>Ministerul Finanțelor (Scrisoarea nr. 18.06.2024 nr. 05-03/85/959; La nr. 21/1-113-5902 din 30.05.2024 (Cancelăriei de Stat), 11/856 din 12.06.2024 (Ministerul Apărării))</p>	<p>În urma examinării recomandărilor Cancelăriei de Stat și a proiectului Strategiei Naționale de Apărare, Ministerul Finanțelor, în limita competențelor funcționale, comunică următoarele.</p> <p>1. Conform prevederilor art.17 alin.(3) ale Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale nr.181/2014, stabilirea prin alte acte normative decât legea/decizia bugetară anuală a unor sume sau cote procentuale din buget sau din produsul intern brut destinate anumitor domenii, sectoare sau programe nu se admite. Prin urmare, utilizarea sintagmei „1% din PIB” în conținutul proiectului SNA va fi revizuită.</p>	<p>Nu se acceptă. Strategia Securității Naționale ca document ierarhic superior stabilește angajamentul politic asumat de Președintele țării de a aloca 1 % din PIB pentru sectorul de apărare până în anul 2030. Din acest considerent și în vederea asigurării legăturii logice între documente de politici în baza cărora se realizează planificarea apărării, Proiectul strategiei doar asigură detalierea acestei creșteri, pentru a asigura o predictibilitate a procesului de planificare a apărării și bugetare. De asemenea, aceeași prevedere de creștere treptată pe ani, este inclusă și în foaia de parcurs a SSN. Totodată, aceasta va asigura o predictibilitate și credibilitate față de partenerii de dezvoltare, care au salutat includerea acestor prevederi în proiectul Strategiei.</p>

			<p>Mai mult ca atât, în una din recomandările Cancelariei de Stat a fost solicitarea includerii în proiectul strategiei a celor mai bune practici internaționale relevante pentru problemele identificate în Strategie. Având drept scop apropierea Republicii Moldova, obținerea statului de țara candidat, deschiderea negocierilor de aderare, considerăm rațional să asigurăm interoperabilitatea și apropierea de standarde Uniunii Europene în elaborarea unor astfel de documente. Relevăm că, în mare parte strategiile țărilor membrilor UE sunt inserate cote procentuale din produsul intern brut. Această măsură este una vast aplicabilă în documente precum strategii de securitate și/sau de apărare. Considerăm judicios revizuirea acestei prevederi a legii finanțelor publice în vederea apropierei legislației noastre de cea europeană.</p>
		<p>2.De asemenea, dat fiind faptul că pct.77 al proiectului SNA prevede că, de implementarea prevederilor acesteia vor fi responsabile mai multe autorități/instituții, se consideră inoportună referința exclusivă la alocațiile Ministerului Apărării. Astfel, la compartimentul „Fundamentarea economico-financiară” a notei informative este necesară revizuirea redacției actuale sub aspectul specificării exprese a faptului că realizarea prevederilor SNA urmează a fi asigurată din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile.</p>	<p>Se acceptă parțial. În nota informativă, compartimentul „Fundamentarea economico-financiară”, va fi completat cu următorul text: „Realizarea prevederilor SNA urmează a fi asigurate din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile, precum și din sursele atrase de la partenerii externi de dezvoltare, ținându-se cont de estimările de alocări stabilite în Strategia Securității Naționale, care prevăd o creștere graduală anuală a bugetului apărării naționale, astfel încât, să atingă 1% din Produsul Intern Brut (PIB) până în 2030 apropiindu-se de media alocărilor bugetare europene. Totodată, costurile estimative ale punerii în aplicare a SNA, reflectate pe bugete componente ale bugetului public național și pe ani bugetari, vor fi detaliate în mecanismul de implementarea a Strategiei (Foaia de parcurs)”. Totodată, menționăm că noțiune de creștere de până la 1%, se referă la apărarea națională, care este în concordanță cu Programul bugetar național „Apărarea</p>

			Națională”, ce prevede și bugetul Ministerului Apărării.
		3.Subsidiar, la pct. 31 al proiectului SNA, sintagma „Agenția Rezerve de Stat” urmează a fi substituită cu „Agenția Rezerve Materiale” conform prevederilor Hotărârii Guvernului nr.219/2018. Reieșind din cele expuse, documentul de politici publice urmează a fi definitivat prin prisma celor enunțate.	Se acceptă.
4.	Biroul de reintegrare (Scrisoarea nr. 04-78-668 din 17.06.2024 la nr. 11/871 din 13.06.2024)	Ca urmare a examinării proiectului Strategiei Naționale de Apărare, transmis spre expunere de opinie prin prisma competențelor instituționale, comunicăm despre susținerea conceptului acestui viitor document de politici. În acest sens, remarcăm reflectarea în proiectul examinat a poziției ferme promovare de autoritățile statului de a soluționa conflictul transnistrean și de a realiza reintegrarea țării exclusiv pe cale pașnică. În proiect sunt punctate amenințările și riscurile generate de prezența ilegală în teritoriul de stânga Nistrului și municipiului Bender a trupelor străine și structurilor armate neconstituționale. Concomitent pentru etapa de definitivare a proiectului, prezentăm unele recomandări , cu precădere legate de utilizarea terminologiei specifice domeniului de reintegrare, după cum urmează:	Se acceptă.

		1) La pct.4, ultima propoziție, cuvintele „asupra soluționării conflictului transnistrean” propunem să fie substituite prin cuvintele „asupra procesului de reglementare transnistreană”;	
		2) La pct.10, sugerăm substituirea (i) sintagmei „forțele armate ale regimului neconstituțional” cu sintagma „ formațiunile armate ale regimului neconstituțional din regiunea transnistreană” și (ii) sintagmei „potențiale sunt în stare să reprezinte o amenințare” cu sintagma „reprezintă în sine o amenințare”;	Se acceptă.
		3) La pct.15, sintagma „situația din regiune” necesită concretizare prin înlocuirea cu sintagma „situația din regiunea transnistreană”.	Se acceptă.
5.	Ministerul afacerilor Externe (Scrisoarea nr. DM/2/363/6505 din 19.06.2024)	Lipsa de obiecții și propuneri. Propunerile MAE au fost prezentate și incluse la etapele anterioare de elaborare a proiectului SNA.	S-a luat act.
6.	Ministerul Educației și Cercetării (Scrisoarea nr.07-09/3943 din 19.06.2024)	Susține, de principiu, conținutul proiectului SNA și recomandă redactarea stilistică pe tot conținutul proiectului.	S-a luat act.
7.	Ministerul Energiei (Scrisoarea nr.07-1667 din 19.06.2024)	Urmare a demersului nr. 11/856 din 12 iunie 2024, privind avizarea finală a proiectului definitivat al Strategiei Naționale de Apărare (SNA), în limita competențelor funcționale, comunicăm următoarele propuneri. La direcția de acțiune din pct. 40 de reformulat textul „ <i>O atenție deosebită va fi acordată asigurării și îmbunătățirii capacităților operaționale locale de generare a energiei și reducere a vulnerabilităților legate de aprovizionarea cu energie. Pentru aceasta, vom investi în dezvoltarea infrastructurii energetice, reducerea dependenței de sursele de import și valorificarea tehnologiilor energiei regenerabile</i> ” în versiunea următoare „ <i>O atenție deosebită va fi acordată asigurării rezilienței energetice prin creșterea capacității</i>	Se acceptă.

		<p>locale de generare a energiei și diversificarea surselor de aprovizionare cu energie. Pentru aceasta, vom investi în dezvoltarea infrastructurii energetice, reducerea dependenței de sursele de import, valorificarea tehnologiilor energiei regenerabile, crearea și menținerea stocurilor de combustibili, precum și implementarea măsurilor de eficiență energetică pentru diminuarea consumului specific de energie” conform obiectivelor politicii de stat în domeniul energiei, pe termen mediu și lung, stabilite atât în Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 102/2013 cât și în proiectul Strategiei Energetice a Republicii Moldova până în anul 2050, aflat în prezent în proces de definitivare și care conform Planului de acțiuni a Guvernului pentru anul 2024, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 887/2023 urmează a fi supusă aprobării.</p>	
8.	<p>Ministerul Afacerilor Interne (Scrisoarea nr. 14/2620 din 19.06.2024)</p>	<p>Urmare a examinării proiectului Strategiei naționale de apărare, Ministerul Afacerilor Interne în limitele competențelor funcționale, comunică despre susținerea promovării strategiei în cauză, cu luarea în considerare a următoarelor propuneri.</p> <p>1. Având în vedere ultimele modificări operate în Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, remarcăm că nota de fundamentare (informativă) la proiect necesită rectificări esențiale pentru a corespunde cerințelor de formă și conținut statuate în anexa nr. 1 la legea precitată.</p> <p>În context, literalmente atragem atenția asupra necesității descrierii impactului financiar și argumentarea costurilor estimative necesare pentru implementarea Strategiei naționale de apărare. Astfel, menționăm că în compartimentul respectiv al notei de fundamentare la proiect se descrie impactul financiar asupra bugetelor, cu indicarea costurilor necesare pentru punerea în aplicare a Strategiei naționale de apărare, reflectate pe componentele bugetului public național și pe ani bugetari, inclusiv a resurselor de la partenerii de dezvoltare, sau cu identificarea economiilor în cadrul bugetelor actuale care ar putea fi realocate pentru scopurile propuse.</p> <p>La argumentarea costurilor estimative pentru punerea în aplicare a Strategiei naționale de apărare se va ține cont de resursele financiare</p>	<p>S-a luat act.</p> <p>Se acceptă parțial. În nota informativă, compartimentul „Fundamentarea economico-financiară”, va fi completat cu următorul text: „Realizarea prevederilor SNA urmează a fi asigurate din contul alocațiilor aprobate, prin legea bugetară anuală, în bugetele autorităților/instituțiilor responsabile, precum și din sursele atrase de la partenerii externi de dezvoltare, ținându-se cont de estimările de alocări stabilite în Strategia Securității Naționale, care prevăd o creștere graduală anuală a bugetului apărării naționale, astfel încât, să atingă 1% din Produsul Intern Brut (PIB) până în 2030 apropiindu-se de media alocărilor bugetare europene. Totodată, costurile estimative ale punerii în aplicare a SNA, reflectate pe bugete componente ale bugetului public național și pe ani bugetari, vor fi detaliate în mecanismul de implementarea a Strategiei (Foaia de parcurs)”.</p>

		stabilite în bugetele anuale sau în cadrul bugetar pe termen mediu, totodată, se vor descifra calculele din care rezultă costurile respective.	Totodată, menționăm că noțiune de creștere de până la 1%, se referă la apărarea națională, care este în concordanță cu Programul bugetar național „Apărarea Națională”, ce prevede și bugetul Ministerului Apărării.
		2. Pentru promovarea Strategiei naționale de apărare este imperativ să se elaboreze și proiectul actului normativ prin care urmează să fie aprobată strategia respectivă. La caz, menționăm că potrivit art. 365 alin. 3) din Legea nr. 345/2003 cu privire la apărarea națională, Guvernul prezintă Președintelui Republicii Moldova Strategia națională de apărare pentru a fi înaintată spre aprobare Parlamentului. Prin urmare, în temeiul dispozițiilor enunțate supra, coroborate cu cele de la art. 6 lit. b) din Legea nr. 100/2017 cu privire la actele normative, constatăm faptul că Strategia națională de apărare se aprobă printr-o Hotărâre a Parlamentului, act normativ care necesită elaborat.	Se acceptă. Proiectul actului de Hotărâre de Parlament va fi prezentat Guvernului cu setul de documente aferente strategiei. Conform practicii anterioare Guvernul a insistat asupra aprobării proiectului SNA și de către Guvern. Decizia în acest sens urmează a fi luată la ședința Secretarilor generali.
		Suplimentar la cele enunțate, anexat vă remitem propuneri de redactare a proiectului Strategiei naționale de apărare, precum și a notei de fundamentare (<i>informativă</i>), expuse în format Track Changes.	Se acceptă.
9.	Ministerul Mediului (Scrisoarea nr. 02-07/1708 din 19.06.2024)	Urmare a examinării proiectului Strategiei naționale de apărare, Ministerul Mediului comunică susținerea acestuia, cu luarea în considerație a următoarelor propuneri în procesul de promovare.	S-a luat act.
		1. În proiectul strategiei naționale de apărare (în continuare - SNA) nu se regăsesc referințe la rezultatele implementării Strategiei naționale de	S-a luat act. În procesul de elaborare a Strategiei date s-a luat în considerație următoarele:

	<p>apărare pentru anii 2018–2022 și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de apărare, aprobată prin HP nr. 134/2018. Astfel, sugerăm autorului ca în nouă SNA se va lua în considerare mai multe aspecte pentru a actualiza și adapta viziunea și obiectivele strategice. Ca exemplu: evaluarea realizărilor și lecțiilor învățate în urma implementării documentelor de politici publice anterioare, analiza impactului în implementarea Strategiei naționale de apărare 2018–2022 - pentru a evalua succesul și eficacitatea măsurilor luate în perioada respectivă, evaluările ex-post ale documentelor similare și/sau alte documente de politici publice, rapoartele elaborate de către instituțiile internaționale și partenerii de dezvoltare, conjunctura politică, socială, economică și de mediu în momentul elaborării documentelor de politici publice și tendințele anticipate ale acestora în perioada implementării documentelor respective.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - evaluarea realizărilor și lecțiilor învățate în urma implementării Strategiei naționale de apărare 2028-2022; - analize și rapoarte elaborate de NATO, UE, experți internaționali a războiului din Ucraina; - cele mai bune de elaborare a noii Strategii de securitate națională; - au fost studiate și analizate strategiile de securitate, strategii naționale de apărare și strategii militare ale Germaniei, Cehiei, României, Statele Unite ale Americii; - au fost luate în considerație și propuneri ale societății civile și experților naționali în domeniu; - au fost implicați experți internaționali din SUA și România cu experiență vastă în elaborarea documentelor de politici în apărării și securității militare.
	<p>2.La capitolul I Context strategic, secțiunea a 3 Riscuri și amenințări”, la pct. 12 propunem completarea cu următoarele riscuri:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ climatice (provocate de fenomenul schimbărilor climatice, periclitează progresiv dimensiunile de securitate, prejudiciind sănătatea populației, mediul, sectorul agricol, energetic, forestier, de transport, al resurselor de apă, în consecință economia națională a Republicii Moldova); ☐ ecologice (pot submina stabilitatea economică și socială a țării prin impactul lor asupra sănătății, agriculturii, infrastructurii critice și a altor sectoare cheie. Poluarea gravă poate afecta sănătatea populației, capacitatea de producție agricolă sau disponibilitatea resurselor de apă potabilă, având efecte semnificative asupra stabilității economice și sociale a țării.). <p>Mecanismul de implementare acestor riscuri vor fi realizate prin Strategia de Mediu 2030.</p>	<p>Se acceptă.</p>
	<p>3.De asemenea, sugerăm autorului de asigura corelarea strategiei cu prioritățile guvernamentale și celelalte documente de planificare și de politici publice, astfel încât se va descrie legătura dintre noul document</p>	<p>Se acceptă.</p>

		<p>de politici publice și prioritățile guvernamentale, în mod obligatoriu fiind menționată concordanța cu prevederile Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană, implicit cu prevederile Agendei de Asociere RM–UE. Totodată, se va specifica dacă noul document are tangențe cu alte documente de politici publice deja elaborate (aflate în curs de implementare sau în proces de elaborare) care abordează probleme similare sau conexe și se va menționa dacă elaborarea noului document contribuie la implementarea unui alt document.</p>	
		<p>4. Proiectul SNA va fi ajustat la recomandările sus expuse și promovat în conformitate cu prevederile Hotărârii Guvernului nr. 386/2020 cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice. În conformitate cu prevederile subpct. 7) din pct. 8 al regulamentului menționat supra „riscuri de implementare (descrierea riscurilor anticipate și a măsurilor de diminuare sau înlăturare a acestora)”, sugerăm autorului de a completa „Secțiunea a 3-a. Riscuri și amenințări” conform următorului tabel (se anexează).</p>	<p>Se acceptă. Recomandările au fost luate în considerație la elaborarea tabelului cu riscuri de implementare, care va fi prezentat ca anexă restricționată la proiectul Strategiei.</p>
		<p>5. Cu referire la direcțiile prioritare, conform Ghidului metodologic, în scopul asigurării unei legături între buget și documentele de planificare, direcțiile prioritare vor reflecta programele/subprogramele bugetare din Clasificația bugetară aprobată de către Ministerul Finanțelor.</p> <p>Proiectul SNA urmează a fi completată cu detalii privind mecanismul de consultare publică a documentului, cine sunt părțile interesate și care a fost instrumentul de implicare a acestora la fundamentarea acțiunilor propuse (exemplu: focus-grup, masă rotundă, interviu, sondaj, chestionar, ședința grupului de lucru etc.).</p>	<p>Se acceptă parțial. Proiectul va fi ajustat în măsura în care nu contravine Legii nr.345/2003 cu privire la apărarea națională.</p> <p>În scopul respectării prevederilor Legii nr.239/2008 privind transparența în procesul decizional și Regulamentului cu privire la procedurile de consultare publică cu societatea civilă în procesul decizional, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 967/2016, în perioada 10-31.05.2024 proiectul a fost plasat pe pagina web oficială a Ministerului Apărării (https://www.army.md), la compartimentul „Transparența Decizională”, rubrica „Anunțurile privind organizarea consultării publice”, precum și pe platforma guvernamentală https://particip.gov.md. În această ordine de idei, pe data de 24.05.2024 proiectul strategiei a fost supus consultărilor publice cu societatea civilă în cadrul unei ședințe de discuții.</p>

10.	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (Scrisoarea nr. 07-07/1980 din 21.06.2024)	Lipsa comentariilor sau propunerilor.	S-a luat act.
11.	Ministerul Muncii și Protecției Sociale (Scrisoarea nr. 02/3254 din 20.06.224)	Lipsa de obiecții și propuneri.	S-a luat act.
12.	Ministerul Sănătății (Scrisoarea nr.02/2440 din 19.06.2024)	Lipsa de propuneri și obiecții.	S-a luat act.
13.	Agencie Națională pentru sănătate publică (Scrisoarea nr. 01-15-2827 din 24.06.2024)	Prin prezenta, Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP), cu referire la solicitarea Ministerului Apărării, cu privire la examinarea proiectului Strategiei Naționale de Apărare, și vă comunică despre următoarele propuneri la proiect: • La pct. (12) de suplimentat cu nou subpct. : „ medicale - pandemii și epidemii, maladii extrem de contagioase, agenți/substanțe utilizați în crearea armelor de distrugere în masă bacteriologice (biologice) și toxice, chimice, radiologice și nucleare”.	Se acceptă. Pct. 12 a fost completat cu propunerile înaintate.
		De suplimentat cu pct.(13) „Republica Moldova într-un timp scurt a fost supusă unora din cele mai mari încercări de după conflictul transnistrean, și anume pandemia de COVID-19 și criza refugiaților din Ucraina. Efectele sale se fac simțite din plin la nivel regional și național, mai ales în plan economic, iar perspectiva unui război prelungit obligă statul să continue măsurile pentru a crește capacitatea de gestionare a unei asemenea crize pe multiple planuri: militar, medical, al ordinii publice, din perspectiva sistemului educațional, a	Nu se acceptă. Această linie de efort va fi reflectată prin intermediul implementării direcției de acțiune 33 „Consolidarea capacității instituționale și asigurarea unui management eficient și transparent a sistemului național de apărare” și din acest motiv nu poate fi atribuită Secțiunii 4, care descrie factori cu impact asupra politicii de apărare a statului.

		<p>asigurării serviciilor publice și mai ales în ceea ce privește creșterea gradului de reziliență”.</p> <p>La pct. (48) „<i>Asigurarea unui sistem medical performant</i>”, va fi redat în următoarea redacție „<i>Fortificarea sistemului medical public și departamental</i>”.</p> <p>La pct. (48) de suplimentat cu nou aliniat „Dezvoltarea unui sistem de intervenție rapidă în situații de urgență, prin asigurarea sustenabilității sistemului medical și adaptarea serviciilor medicale și a pregătirii personalului medical pentru situații de urgență, stare de asediu și război”.</p>	
			<p>Se acceptă. Titlul pct.48 a fost modificat conform propunerii și în descrierea acestei direcții de acțiune a fost completată cu prevederile propuse.</p>
14.	Cancelaria de Stat (Scrisoarea nr. 21/1-78-6877 din 20.06.2024)	<p>Cu privire la scrisoarea nr. 11/839 din 07.06.2024, referitor la a III-a ședință a Comisiei pentru elaborarea Strategiei Naționale de Apărare de validare a proiectului final al Strategie Naționale de Apărare (în continuare - SNA), în conformitate cu Regulamentul cu privire la planificarea, elaborarea, aprobarea, implementarea, monitorizarea și evaluarea documentelor de politici publice, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 386/2020 (în continuare - Regulament), precum și Raportul de evaluare a calității și conformității proiectului Strategiei Naționale de Apărare remis prin scrisoarea cu nr. 21/1-113-5902 din 30.05.2024 (în continuare - Raport), reiterăm următoarele aspecte privind ajustarea/completarea SNA:</p> <p>1. Pentru determinarea și înțelegerea certă a conceptului politicii de apărare și asigurarea coerenței între componentele strategiei, remarcăm relevanța corelării obiectivelor specifice la obiectivele generale corespunzătoare și interdependența direcțiilor de acțiuni cu obiectivele specifice. Astfel, se va indica legătura dintre direcțiile de acțiuni și obiectivele specifice, prin prisma cărora se va urmări îndeplinirea obiectivelor generale.</p>	<p>Se acceptă.</p>

	<p>2. În scopul stabilirii gradului de implementare a activităților preconizate și progresului general atins în domeniul apărării și securității naționale, potrivit sbpct. 6) din pct. 8 al Regulamentului, precizăm importanța completării SNA cu un capitol separat privind indicatorii de monitorizare și evaluare. Or, determinarea indicatorilor de monitorizare și evaluare reprezintă un instrument esențial în măsurarea eficienței activităților desfășurate, justificarea resurselor alocate, creșterea nivelului de responsabilitate și transparență, și asigurarea că obiectivele stabilite sunt atinse în mod corespunzător. Indicatorii de monitorizare și evaluare urmează a fi plasați într-un tabel, iar pentru fiecare indicator în parte să fie stabilită valoarea de referință, țintele intermediare, ținta finală și sursa. Drept exemplu în acest sens sunt indicatorii formulați pentru obiectivele generale din anexă.</p>	<p>Se acceptă parțial. Indicatorii de monitorizare și evaluare a strategiei vor fi stabilite în mecanismul de implementare a Strategiei.</p>
	<p>3. La Capitolul VI – Monitorizare, evaluare și raportare se indică completarea cu descrierea metodelor de evaluare, periodicitatea și autoritățile sau instituțiile publice responsabile de aceste proceduri, în conformitate cu sbpct. 9) din pct. 8 al Regulamentului, indicație specificată și la pct. 15 din Raport. Or, scopul realizării unei evaluări este de a identifica anumite puncte slabe sau abateri admise la etapa de implementare a documentului de politici publice, cât și propunerea de soluții în remedierea acestora pentru următoarea perioadă.</p>	<p>Se acceptă. La Capitolul privind monitorizarea, evaluarea și raportare au fost inserate subpuncte ce descriu metode de evaluare, periodicitatea și autoritățile responsabile.</p>
	<p>4. De asemenea, un element important din structura unei strategii este identificarea riscurilor de implementare, fapt pentru care se urmărește descrierea riscurilor care ar putea afecta implementarea cu succes a Strategiei. Astfel, este necesar și a fi evaluată probabilitatea materializării fiecărui risc, aceasta fiind estimat prin utilizarea tehnicilor calitative și/sau cantitative, și gruparea acestora în dependență de probabilitatea realizării și impact, fiind utilizată matricea riscurilor. Suplimentar, pentru toate riscurile identificate vor fi formulate măsuri de diminuare sau reducere a impactului sau a probabilității. Având în vedere că SNA are un caracter specific în materie de apărare și securitate națională, riscurile de implementare urmează a fi determinate și analizate într-o anexă separată a strategiei, la latitudinea ministerului.</p>	<p>Se acceptă. Conform celor recomandate, și ținând cont de caracterul specific în materie de apărare și securitate națională al SNA - riscurile de implementare urmează a fi determinate și analizate într-o anexă separată a strategiei.</p>

		Reieșind din cele expuse, proiectul final al Strategiei Naționale de Apărare urmează a fi validat prin prisma celor enunțate.	S-a luat act.
15.	Ministerul Dezvoltării Economice și Digitalizării (Scrisoarea nr. 03-1943 din 20.06.2024)	Cu referire la proiectul definitiv al Strategiei Naționale de Apărare, în limita competențelor funcționale, comunicăm următoarele. Recomandăm expunerea pct.36 în redacție nouă, după cum urmează: „36. Consolidarea protecției spațiului cibernetic. Securitatea și apărarea cibernetică sunt elemente fundamentale ale procesului de consolidare a rezilienței naționale și a capacității de rezistență. Obiectivul strategic în acest domeniu îl reprezintă asigurarea rezilienței și securității cibernetică a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice, precum și a furnizorilor de servicii esențiale pentru susținerea unor activități societale și economice critice. Forțele Armate își vor întări capabilitățile de securitate cibernetică, prin creșterea rezilienței sistemelor informatice și de comunicații proprii și eficientizarea capacității de detecție și investigare rapidă și răspuns la atacurile cibernetic, concomitent cu perfecționarea măsurilor de protecție a informațiilor clasificate gestionate, inclusiv prin creșterea culturii de securitate a personalului. Totodată, în asigurarea protecției spațiului cibernetic un rol important va reveni structurilor Ministerului Apărării, Agenției pentru Securitate Cibernetică, I.P. „Serviciul Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică”, centrelor de răspuns la incidente cibernetic sectoriale, precum și Institutului Național de Inovații în Securitatea Cibernetică „Cybercor”.	Se acceptă.
16.	Serviciul de Informații și securitate (Scrisoarea nr. E/6442 din 21.06.2024)	Lipsa de obiecții și propuneri.	S-a luat act.
17.	Serviciul de Protecție și Pază de Stat (Scrisoarea nr. 2/1150 din 20.06.2024)	Lipsa de obiecții și propuneri.	S-a luat act.

18.	Ministerul Industriei și Dezvoltării Regionale (Scrisoarea nr. 04-3322 din 21.06.2024)	Lipsa de obiecții și propuneri.	S-a luat act.
19.	Ministerul justiției	În contextul validării proiectului Strategiei naționale de apărare și cu referire la prezentarea avizului, informăm că răspunsul oficial va fi oferit urmare a înregistrării documentului de politici la Cancelaria de Stat.	S-a luat act.